

5. Конвенція ООН «Про права дитини»: веб сайт. URL: http://www.zmiivcdut.kh.sch.in.ua/korisna_informaciya/konvenciya_oon_pro_prava_ditini/?pvi=pvi
<https://bdut.org.ua/prava-dytyny/zahyst-prav-ditej/> (Дата звернення 16.11.2022).

Альона Сергіївна БАХАЄВА,

кандидат юридичних наук,

викладач кафедри поліцейської діяльності

та публічного адміністрування факультету № 3

Харківського національного університету внутрішніх справ;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6498-2213>

ЩОДО ПРОБЛЕМНИХ ПИТАНЬ АДМІНІСТРАТИВНОГО РОЗСЛІДУВАННЯ ВИПАДКІВ БУЛІНГУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Право дитини на освіту відіграє важливу роль у формуванні суспільства, бо освічена дитина – це запорука успішного майбутнього країни. Саме тому, держава має створити належні умови для того, щоб навчальний заклад був не тільки місцем, де діти опановують знання, а й простором, в якому вони всесторонньо розвиваються, стають впевненими в собі та вчаться досягати своєї мети.

Сьогодні, коли у нашій країні введено правовий режим воєнного стану через військову агресію Російської Федерації, навчальний процес зазнав певних змін, зокрема для забезпечення безпеки учасників освітнього процесу частина навчальних закладів вимушено перейшла у дистанційний режим. Наразі дитина, незалежно від того, чи перебуває вона на території України або за кордоном, може продовжувати здобувати освіту у дистанційній формі в тому навчальному закладі, де навчалась до повномасштабного вторгнення РФ. Проте, у якій би формі не надавались освітні послуги, заклади освіти, окрім безпекової складової, мають гарантувати комфортну міжособистісну взаємодію усіх учасників освітнього процесу, нетерпимість до будь-яких проявів насильства, булінгу, а у разі виявлення таких фактів – забезпечити ефективно та швидко реагування на такі події.

Взагалі, питанню протидії булінгу за останні роки було приділено достатньо багато уваги. Воно залишається актуальним і зараз, у розрізі запровадження дистанційної форми навчання. Тому, рухаючись далі, поговоримо саме про цю категорію.

Так, згідно визначення, запропонованого у Законі України «Про освіту» булінгом (цькуванням) – є діяння (дії або бездіяльність) учасників освітнього процесу, які полягають у психологічному, фізичному, економічному, сексуальному насильстві, у тому числі із застосуванням засобів електронних комунікацій, що вчиняються стосовно малолітньої чи неповнолітньої особи та (або) такою особою стосовно інших учасників освітнього процесу, внаслідок чого могла бути чи була заподіяна шкода психічному або фізичному здоров'ю потерпілого [1]. Як бачимо із визначення, для того, щоб стати стороною булінгу не обов'язково перебувати безпосередньо в приміщенні закладу освіти або на прилеглих до нього територіях, достатньо бути присутнім на заняттях у «віртуальному класі». При цьому такому суспільно небезпечному явищу мають бути притаманні певні ознаки, а саме: наявність агресивної і негативної поведінки; систематичність; навмисність; наявність сторін (кривдник (булер), потерпілий, спостерігачі), наявність негативних наслідків.

Що стосується суб'єкта булінгу (цькування), то ним є особи, наділені специфічним статусом – учасники освітнього процесу, у тому числі малолітні та неповнолітні особи.

Відповідно до ст. 52 Закону України «Про освіту» учасниками освітнього процесу є здобувачі освіти; педагогічні, науково-педагогічні та наукові працівники; батьки здобувачів освіти; фізичні особи, які провадять освітню діяльність; інші особи, передбачені спеціальними законами та залучені до освітнього процесу у порядку, що встановлюється закладом освіти [1]. Отже, булінг може відбуватись між учнями навчального закладу, вчителем та учнем (де перший може виступати як у ролі булера, так і потерпілого), а також між батьками здобувача освіти та іншим учнем того самого навчального закладу. Ключовим є те, що одна зі сторін в обов'язковому порядку має бути малолітньою або неповнолітньою особою.

Серед наслідків булінгу для потерпілого можна виокремити: розлади психіки, складнощі у взаєминах, хвороби. Негативні наслідки булінгу можуть завдати шкоди й кривднику – неблагополучне майбутнє, вчинення домашнього насильства, схильність до вчинення інших правопорушень. Саме тому дуже важливо вчасно виявити та присікти випадки булінгу. Проте, у теперішніх умовах постають певні складнощі щодо ефективного та швидкого реагування на такі події. Слід відзначити, що проблематика притягнення до відповідальності булера мала місце і до введення в Україні правового режиму воєнного стану. Аналізуючи судову практику можна дійти висновку, що досить велика кількість адміністративних проваджень закривається через неналежним чином складений протокол про адміністративне правопорушення або через недостатність доказів. Так, до суду в якості доказів мають бути направлені наступні процесуальні документи: рапорт про надходження до поліції повідомлення щодо вчинення булінгу; заява батьків (постраждалої особи) до поліції, про притягнення до відповідальності особи по факту булінгу; пояснення осіб, викладачів, дітей; довідка щодо тілесних ушкоджень (у випадках фізичного насильства); характеристика осіб (дітей); повідомлення директора школи; протокол про адміністративне правопорушення за ст. 173-4 КУпАП [2, с. 122]. Як бачимо, перелік процесуальних документів є достатньо широким.

Говорячи про булінг у розрізі навчання у дистанційному режимі слід зазначити, що всі вищенаведені процесуальні документи необхідно так само скласти, але є одне «але»: булер, потерпілий та спостерігачі хоч і навчаються в одному навчальному закладі, проте можуть перебувати в різних регіонах України і навіть за кордоном. Тому є очевидним, що у поліцейського можуть виникнути певні складнощі із комунікацією зі сторонами булінгу. Наслідком такої ситуації може стати: 1) порушення процесуальних строків адміністративного розслідування; 2) не здобуття доказів наявності вини особи у вчиненні правопорушення, що ставиться їй у вину; 3) ігнорування проблеми булінгу під час дії правового режиму воєнного стану. Останнє є недопустимим, оскільки нетерпимість до будь-яких проявів булінгу є невід'ємною складовою безпечного освітнього середовища, створення якого має захистити дітей від несприятливих чинників, які у подальшому можуть негативно впливати на гармонійний розвиток особистості, а як наслідок - на майбутнє суспільства.

Список бібліографічних посилань

1. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>.
2. Алгоритм дій працівників Національної поліції з суб'єктами, які здійснюють заходи щодо захисту дітей, постраждалих від насильства : метод. рек. Дніпро : Дніпропетровськ. держ. ун-т внутр. справ, 2020. 136 с.